QORTI KOSTITUZZJONALI

IMHALLFIN

S. T. O. PRIM IMHALLEF SILVIO CAMILLERI
ONOR. IMHALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMHALLEF NOEL CUSCHIERI

Seduta ta' nhar it-Tlieta 15 ta' Dicembru 2015

Numru 2

Rikors Numru 68/14 JZM

Francis Portelli u Anthony Cassar

v.

(1) L-Onorevoli Speaker tal-Kamra tad-Deputati;

(2) Ic-Chairperson tal-Kumitat Permanenti dwar il-Kontijiet Pubblici;

fil-kwalita` taghhom premessa u in rapprezentanza tal-istess Kamra tad-Deputati u Kumitat rispettivament

Il-Qorti:

<u>Preliminari</u>

1. Dan hu appell maghmul mill-intimati minn sentenza parzjali moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, fil-kompetenza kostituzzjonali

taghha, fil-15 ta' Jannar 2015 li permezz taghha dik il-Qorti cahdet it-tieni eccezzjoni preliminari tal-intimati, bl-ispejjez a kariku tal-intimati.

2. Din l-eccezzjoni taqra hekk:

> "…. id-decizjonijiet tal-Ispeaker ma humiex sindikabbli mill-Qorti u lanqas huma sindikabbli l-linji gwida minnu maghmula u certament u bl-akbar rispett dina l-Onorabbli Qorti ma ghandha l-ebda gurisdizzjoni li tiddikjara xi decizjoni tal-Ispeaker bhala nulla jew invalida ghaliex ir-regolament tal-procedura tal-Kamra hija fil-gurisdizzjoni insindikabbli tal-Kamra u kull indhil f'dik il-procedura tammonta ghal ksur tal-privilegg tal-Kamra."

<u>Is-Sentenza Appellata</u>

3. L-ewwel Qorti waslet ghad-decizjoni taghha wara li ghamlet is-segwenti osservazzjonijiet:

> "**B. <u>Id-decizjoni tal-lum</u>**
>
> "Ir-rikorrenti qeghdin jallegaw illi r-Ruling tal-iSpeaker tal-Kamra tad-Deputati ("l-iSpeaker") tat-3 ta` Frar 2014 u l-Linji Gwida ghax-Xhieda li hareg il-Kumitat tal-Kontijiet Pubblici ta` l-Kamra tad-Deputati ("il-Kamra") jiksru d-dritt fondamentali taghhom ghal smigh xieraq kif tutelat mill-Art 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta ("il-Kostituzzjoni") u l-Art 6 tal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali "(il-Konvenzjoni"), kif ukoll id-dritt tal-liberta` personali taghhom kif protett bl-Art 34 tal-Kostituzzjoni u bl-Art 5 tal-Konvenzjoni. Ghalhekk gew quddiem din il-Qorti bhala Qorti ta` Gurisdizzjoni Kostituzzjonali sabiex tiddikjara li kien hemm dawn il-vjolazzjonijiet. Talbu wkoll lill-Qorti sabiex taghti d-direttivi kollha ghall-harsien tal-jeddijiet fondamentali taghhom.
>
> "L-ewwel u t-tieni eccezzjonijiet – **<u>li qeghdin jigu decizi llum</u>** - huma relatati fis-sens illi filwaqt li bit-tieni eccezzjoni, l-intimati qeghdin

jeccepixxu li din il-Qorti ma ghandhiex gurisdizzjoni biex tisma` l-kaz ghaliex id-Decizjonijiet tal-iSpeaker u l-Linji Gwida mhumiex sindakabbli mill-Qorti, bl-ewwel eccezzjoni – li huma stess ighidu illi hija **rifless** tan-nuqqas ta` gurisdizzjoni – qeghdin jeccepixxu n-nullita` tan-notifika tar-rikors promotur.

"**C.** **Il-posizzjoni tal-partijiet**

dwar l-ewwel u t-tieni eccezzjonijiet

"**1)** **Fil-qosor**, l-intimati jsostnu li :

i) "L-iSpeaker ghandu l-privilegg li ma ghandux jigi notifikat b`att ta` procediment civili.

ii) "Dak tal-lum huwa procediment civili.

iii) "L-iSpeaker huwa prekluz milli jwiegeb ghal procediment tax-xorta tal-lum.

"**2)** **Fil-qosor,** ir-rikorrenti jghidu li :

i) "Il-privilegg parlamentari tutelat bl-Art 65(3) tal-Kostituzzjoni ma jistax jigi nvokat fil-procediment tal-lum billi ma ghandu l-ebda rabta mal-ewwel eccezzjoni li ssollevaw l-intimati.

ii) "Il-procediment odjern la huwa civili u lanqas kriminali izda huwa kostituzzjonali.

"iii) Id-disposizzjoni citata mill-intimati fl-ewwel eccezzjoni ghandha tkun, fejn si tratta ta` jeddijiet fondamentali, interpretata b`mod restrittiv.

"iv) L-iSpeaker tal-Kamra ma ghandu l-ebda jedd jikser il-jeddijiet fondamentali tal-individwu.

……………………………omissis……………………………

"**2)** **Konsiderazzjonijiet tal-Qorti**

"Ir-rikorrenti ssejhu biex jaghtu x-xiehda taghhom (u biex jipprezentaw dokumenti fil-pussess taghhom) quddiem il-Kumitat Permanenti tal-Kontijiet Pubblici tal-Kamra tad-Deputati in konnessjoni mar-Rapport tal-Awditur Generali dwar Xiri ta` Fuel mill-Korporazzjoni Enemalta (ara Dok PC4 a fol 15 u Dok PC8 a fol 36). Kontra r-rikorrenti huma pendenti proceduri kriminali quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja (Dok PC1 a fol 10) ghal reati dwar materji li huma trattati fir-rapport tal-Awditur Generali. Il-gbir tax-xiehda tar-rikorrenti quddiem il-Kumitat Permanent ital-Kontijiet Pubblici qeghda tkun regolata skond

Ruling ta` l-iSpeaker tal-Kamra, u skond Linji Gwida applikabbli ghall-Kumitat Permanenti tal-Kontijiet Pubblici.

"Ir-rikorrenti qeghdin jikkontendu li b`eventwali deposizzjoni taghhom skond dak ir-Ruling u skond dawk il-Linji Gwida se jkun hemm ksur tal-jedd taghhom ghal smigh xieraq hekk kif tutelat bl-Art 39 tal-Kostituzzjoni u bl-Art 6 tal-Konvenzjoni, u b`eventwali rifjut taghhom li jiddeponu kif qieghed jigi pretiz minnhom illi jaghmlu se jkun hemm lezjoni tal-jedd taghhom ghal-liberta` personali kif tutelat bl-Art 34 tal-Kostituzzjoni u bl-Art 5 tal-Konvenzjoni.

"Dak li qieghed jigi deciz illum mhuwiex jekk humiex fondati fil-mertu l-pretensjonijiet tar-rikorrenti, izda jekk ir-Ruling u l-Linji Gwida humiex sindakabbli minn din il-Qorti, billi fit-tieni eccezzjoni taghhom, l-intimati eccepew in-nuqqas ta` gurisdizzjoni tal-Qorti ghax, fil-fehma taghhom, ir-regolament tal-procedura tal-Kamra jaqa` fil-gurisdizzjoni insindakabbli tal-Kamra.
!
"L-Art 67(1) tal-Kostituzzjoni jaghti dritt lill-Kamra tad-Deputati li tirregola l-procedura taghha stess. L-intimati jgibu l-argument illi din il-Qorti m`ghandhiex gurisdizzjoni li tiddeciedi l-kwistjoni li ghandha quddiemha billi r-Ruling u l-Linji Gwida in kwistjoni jaqghu fil-parametri tal-jedd tal-Kamra li tirregola l-proċedura tagħha stess.

"Din il-Qorti mhijiex tikkondividi dan l-argument.

"L-Art 67(1) ghandu jinqara fl-interezza tieghu fis-sens illi l-parti ta` quddiem tal-istess disposizzjoni ma tistax tithalla barra qisha mhijiex hemm. It-tifsira korretta tad-disposizzjoni ghandha tkun li l-Kamra tad-Deputati tista' tirregola l-procedura taghha ***bla ħsara għad-disposizzjonijiet ta' din il-Kostituzzjoni***.

"Id-disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni jinkludu dawk tal-Kapitolu IV li jittratta d-Drittijiet u l-Libertajiet Fondamentali tal-Individwu. Fil-kaz tal-lum, l-ilment tar-rikorrenti huwa bbazat fuq l-Art 39 u l-Art 34 tal-Kostituzzjoni, apparti l-Art 6 u l-Art 5 tal-Konvenzjoni.

"Skond l-Art 46(2) tal-Kostituzzjoni, din il-Qorti ghandha *ġurisdizzjoni oriġinali li tisma' u tiddeċidi kull talba magħmula minn xi persuna skont is-subartikolu (1) ta' dan l-artikolu, u tista' tagħmel dawk l-ordnijiet, toħroġ dawk l-atti u tagħti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew tiżgura t-twettiq ta' kull waħda mid-disposizzjonijiet tal-imsemmija artikoli 33 sa 45 (magħdudin) li għall-protezzjoni tagħhom tkun intitolata dik il-persuna.*

"Disposizzjoni simili tirrizulta fl-Art 4(2) tal-Kap 319.

"**Hija ghalhekk il-fehma konsiderata tal-Qorti li hija ghandha gurisdizzjoni li tittratta u tiddeciedi t-talbiet kollha tar-rikorrenti.**

"In partikolari, tissofferma fuq il-hames talba tar-rikorrenti. **Il-hames talba hija wiesgha u mhijiex ristretta ghal rimedju partikolari**. L-impostazzjoni tal-hames talba ma teskludix a priori l-gurisdizzjoni ta` din il-Qorti li tittratta u tiddeciedi t-talbiet l-ohra tar-rikorrenti.

"Johrog car mill-Art 46(1) tal-Kostituzzjoni u mill-Art 4(1) tal-Kap 319 li jekk il-Qorti ssib ksur tad-disposizzjonijiet li jipprotegu d-drittijiet u l-libertajiet fondamentali tal-individwu, hija ghandha diskrezzjoni fil-kwalita` tar-rimedju li taghti lill-individwu. U propju dak li qeghdin jitolbu r-rikorrenti fis-sens illi qeghdin ihallu kompletament f`idejn il-Qorti illi fil-kaz illi ssib ksur tal-jeddijiet fondamentali taghhom, hija taghtihom rimedju effettiv.

"Il-Qorti ccitat *in extenso* mis-sentenza li tat il-Qorti Kostituzzjonali fit-13 ta` Ottubru 1986 fil-kawza "**Carmel Demicoli vs L-Onorevoli Speaker tal-Kamra tad-Deputati, l-Onorevoli Prim Ministru u l-Ministru tal-Gustizzja u Affarijiet tal-Parlament, fil-kwalita` taghhom premessa u in rappresentanza ta` l-istess Kamra tad-Deputati**", billi fil-fehma ta` din il-Qorti l-mod kif ittrattat il-principji kostituzzjonali li kienu attinenti ghall-kaz li kellha quddiemha jghoddu bis-shih ghall-konsiderazzjoni tal-kaz tal-lum. Din il-Qorti ghamlet enfasi u ssottolineat brani tas-sentenza fosthom illi l-principju Ingliz li l-Parlament huwa sovran japplika biss fil-kuntest ta` Malta fil-limiti mposti mill-Kostituzzjoni, kif ukoll il-Kostituzzjoni ma torbotx biss lill-Ezekuttiv u lill-Gudikatura izda lill-Parlament li ma jistax imur `l hemm mill-Kostituzzjoni. Ghamlet hekk sabiex tohrog b`mod aktar fic-car l-enfasi taghha li l-poteri tal-ferghat tal-Istat huma delineati u stabbiliti mill-Kostituzzjoni. **Dan ikompli jfisser li d-disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni ghandhom isibu applikazzjoni fl-assjem taghhom mhux bil-bicciet**. Il-ferghat tal-Istat kienu ntizi mill-Kostituzzjoni sabiex joperaw b`sistema ta` *checks and balances* u propju ghalhekk l-ebda fergha tal-Istat ma tista` tqis lilha nnfisha barra mill-parametri prefissi mill-Kostituzzjoni stess. In diskussjoni fil-kaz tal-lum mhuwiex il-jedd tal-Kamra tad-Deputati tramite l-Kumitat ghall-Kontijiet Pubblici li taghmel investigazzjoni fl-interess pubbliku, izda l-ezercizzju ta` dak il-jedd sabiex ma jikkozzax mal-harsien tal-jeddijiet u libertajiet fondamentali tal-individwu li huwa l-bazi ta` socjeta` demokratika fondata *on the rule of law.*"

L-Appell

4. Dan hu bazat fuq is-segwenti sottomissjonijiet relevanti ghall-finijiet tal-eccezzjoni preliminari in kwistjoni.

5.[a] Li l-ewwel Qorti "izolat dispozizzjonijiet tal-Kostituzzjoni b'mod li mbaghad ma interpretathomx b'mod shih u relatati ma' xulxin". Ghalkemm huwa pacifiku li l-qrati kostituzzjonali ghandhom gurisidizzjoni f'materja ta' drittijiet fondamentali tal-bniedem, il-vertenza in dizamina hija differenti minn hekk. "Il-kwistjoni f'din il-kawza hija semplicement jekk il-Qorti ghandhiex dritt tissindika direttiva tal-Ispeaker fir-regolament tal-procedura tal-Kamra" u huwa f'dan il-kuntest li allura l-ewwel Qorti kellha tistharreg il-kwistjoni anke fid-dawl tat-tielet talba tar-rikorrenti, dik relattivi ghar-rimedju f'kaz ta' sejbiet ta' lezjoni kostituzzjonali.

6. Ikompli jissottometti li:

> "L-esponent qieghed jaghmel tant enfasi fuq in-nuqqas tal-gurisdizzjoni tal-Qorti ghal dak li hija l-procedura segwita mill-Kamra ghaliex dan huwa ta' natura essenzjali ghat-thaddim korrett tad-demokrazija ghaliex huwa essenzjali li l-Kamra tkun hielsa li taghmel dawk l-indaginijiet f'materja publika li jidrilha mehtiega u necessarja minghajr ma tigi mxekkla. L-uniku tfixkil ghandu jitwieled mid-decizjonijiet u mill-procedura taghha stess."

7.[b] In-nuqqas ta' gurisdizzjoni tal-qrati kostituzzjonali f'din il-kawza tohrog proprju minn dak li gie mitlub mir-rikorrenti, u cioe` mit-talbiet tieghu li r-*ruling* tal-Ispeaker tal-10 ta' Dicembru 2013 u l-linji gwida mahruga mill-Kumitat tal-Kontijiet Pubblici ta' Ottubru 2011 jikkozzaw kontra l-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni u precizament ghax huma vjolattivi

tad-dritt fondamentali tar-rikorrent ghal smigh xieraq, kif ukoll mir-rimedju mitlub minnu, cioe` d-dikjarazzjoni tan-nullita` l-imsemmija *ruling* tal-Ispeaker intimat. In fatti, ikomplu jissottomettu l-intimati "minghajr din it-talba [it-tielet talba] tispicca l-vera essenza tal-azzjoni u ma jkun hemm l-ebda interess fl-intimati fir-rigward ta' dak li qieghed jigi kontestat".

8. Ikomplu jissottomettu fir-rigward li:

> "Il-kwistjoni tad-dritt ghas-smiegh xieraq hi se mai kwistjoni li tirrigwarda l-proceduri kriminali mehuda kontra l-parti u ghall-liema talbiet il-legittimi kontraditturi mhuwiex l-Ispeaker imma l-prosekuzzjoni. L-Ispeaker jidhol biss f'din il-kwistjoni minhabba t-tentattiv tar-rikorrent li jitlob li jigu sindikati proceduri parlamentari u li jitolbu li ruling tal-Ispeaker jigi dikjarat null…….f'din il-materja l-Qorti ma ghandha l-ebda gurisdizzjoni ghaliex il-kwistjoni hija mhollija mill-Kostituzzjoni f'idejn l-Ispeaker u l-Kamra u f'idejn l-ebda persuna ohra. Minn ruling tal-Ispeaker jista' jsir appell biss lill-Kamra bil-proceduri kontemplati fir-regolamenti tal-istess Kamra u lil ebda awtorita' ohra. Dan huwa necessarju ghas-salvagwardja tad-demokrazija u ghas-salvagwardja tal-awtonomija tal-Kamra fl-esplicitar tal-mansjonijiet taghha."….
>
> "…L-investigazzjoni intrapriza mill-Kamra ghandha skopijiet ta' natura pubblika fil-qafas tat-thaddim tad-demokrazija biex il-kamra tkun tista' liberalment tinvestiga u tiddiskuti dak li huwa ta' interess pubbliku. Ir-riflessjonijiet [konsegwenzi] li tali proceduri tal-kamra jista' jkollhom fuq proceduri kriminali hija haga ohra u tigi diskussa biss fl-ambitu ta' dawk il-proceduri u fil-kontenzjuz tal-prosekuzzjoni."
>
> "…Il-gurisdizzjoni tal-Qorti fil-materja ta' drittijiet fondamentali bl-ebda mod ma tikkozza mal-privilegg ugwalment fondamentali li l-Kamra tithalla tirregola l-procedura taghha minghajr indhil. Jekk b'dik il-procedura jkun impatt fuq il-proceduri kriminali mehuda kontra parti b'mod li jigu nieqsa l-garanziji kostituzzjonali allura dik hija materja li ghandha tigi indirizzata f'dawk il-proceduri u r-rimedji jkunu tali li jistabbilixxu dawk il-garanziji necessarji f'dawk il-proceduri fil-kontenzjuz tal-prosekuzzjoni u mhux tal-Ispeaker."

> "Il-kamra ghandha d-dritt ewlieni u esklussiv li tirregola hija nnifisha minghajr indhil fil-procedura taghha, kull ma jinghad fil-kamra ma jistax jkun suggett ta' azzjoni gudizzjarja, u bl-istess mod u *multo magis* issir ruling ta' l-Ispeaker li huwa l-president tal-Kamra u l-Ispeaker ma jistax jigi notifikat u m'ghandux jigi notifikat b'atti gudizzjarji… … …
>
> "Huwa assjomatiku li l-Qorti ghandha gurisdizzjoni biex tiddikjara ligi hijiex jew le kostituzzjonali, imma meta taghmel dak b'ebda mod ma tidhol fl-operat procedurali tal-parlament u l-Kamra bl-ebda mod ma tkun parti jew ikollha interess f'dawk il-proceduri… … …
>
> "….. huwa wkoll importanti li jigi rilevat li l-kumitat mhux qorti jew tribunal imma huwa biss kumitat tal-parlament li fil-funzjoni tieghu la hija gudizzjarja u lanqas kwazi gudizjarja. Il-kumitat ma ghandu l-ebda mansjoni li jsib l-htija jew xort'ohra; l-investigazzjoni tieghu hija fil-qafas tal-kontroll li l-parlament jezercita fuq il-kondotta tal-gvern u dik il-funzjoni u d-diskussjoni li ssir fi hdanu hija vitali ghad-demokrazija u ma ghandhiex tigi mxekkla u huwa precisament minhabba din l-awtonomija tal-kamra li qedgha tigi eccepita n-nuqqas ta' gurisdizzjoni ta' din l-Onorabbli Qorti… … …"

9. Jikkonkludi billi jghid li l-ewwel Qorti messha iddeklinat kwalsijasi gurisdizzjoni in vista li r-rikorrenti ghandhom il-posizzjoni taghhom ben salvagwardjata bil-ligi u bl-istess kostituzzjoni fl-ambitu tal-proceduri kriminali mehuda kontra taghhom.

10. Ghar-ragunijiet premessi l-intimati qed jitolbu li s-sentenza appellata tigi revokata u, minflok, din il-Qorti tilqa' l-ewwel eccezzjoni taghhom, bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra r-rikorrenti appellati.

11. Ir-rikorrenti minn naha taghhom, ghar-ragunijiet hawn taht imfissra, qed jitolbu li din il-Qorti tikkonferma s-sentenza appellata, bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-intimati appellanti.

12. Ir-rikorrent jibda billi jirribatti li mhux minnu dak sottomess mill-intimati li l-ewwel Qorti izolat dizpozizzjonijiet tal-Kostituzzjoni b'mod li mbaghad ma tinterpretahomx b'mod shih u relatati ma' xulxin. Jghid ukoll li l-kwistjoni jekk Qorti ta' kompetenza kostituzzjonali ghandhiex dritt li tissindika direttiva tal-Ispeaker fir-regolament tal-procedura tal-Kamra twassal awtomatikament ghall-kwistjoni dwar jekk il-Qorti ghandhiex gurisdizzjoni li tikkonsidra kwistjonijiet ta' din ix-xorta.

13. In sostenn tat-talba tieghu r-rikorrent jaghmel is-segwenti sottomissjonijiet:

14. Kif diga` deciz minn din il-Qorti fil-kawza *Carmel Demicoli*[1] u cioe` li "l-Kostituzzjoni miktuba ma torbotx biss liz-zewg ferghat l-ohra tal-Istat Ezekuttiv u l-Gudikatura, [izda] torbot lill-Parlament ukoll u dan ukoll ma jistax imur 'l hemm mill-Kostituzzjoni".

15. Bis-sahha tal-Kostituzzjoni, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kompetenza kostituzzjonali taghha ghandha l-poter li tittratta u

[1] Citata fis-sentenza appellata

tikkonsidra kull talba maghmula lilha fil-parametri tal-Artikolu 46[2] tal-Kostituzzjoni b'referenza ghall-Artikoli 33 sa 45 li jirrigwardjaw id-drittijiet fundamentali tal-bniedem. Ghalhekk, stante li l-ilment tar-rikorrent jikkonsisti f'lezjoni ta' dritt kostituzzjonali u konvenzjonali tieghu jekk jigi mgieghel jixhed fil-Kumitat tal-Kontijiet Pubblici, dik il-Qorti ghandha gurisdizzjoni li tinvesti l-ilment tieghu.

16 Jaghti ragun lill-ewwel Qorti li fil-konsiderazzjonijiet taghha f'dan l-istadju ma qiesitx it-talba dwar ir-rimedju, stante li l-pregudizzjali in dizamina hija ta' natura preliminari u qed tigi investita mill-Qorti qabel ma jibda jigi trattat il-mertu. Barra minn hekk, kif sottomess mill-ewwel Qorti, il-Qorti ghandha diskrezzjoni fil-kwalita` ta' rimedju li taghti lill-individwu u mhijiex marbuta f'dan ir-rigward ma' dak mitlub mir-rikorrent fit-tielet talba tieghu.

17. B'referenza ghal dak li jghidu l-intimati li "l-Kamra tkun hielsa li taghmel dawn l-indagnijiet f'materja pubblika li jidhrilha mehtiega u necessarja minghajr ma tigi mxekkla[2], ir-rikorrent jesprimi d-dizapprovazzjoni tieghu dwar it-termini uzati mill-intimat u l-hsieb warajhom u jissenjala li, ghajr milli xkiel, "id-drittijiet tal-bniedem ghandhom f'dan il-kunstest jigu mittiehda bhala ghodod siewja f'idejn l-appellanti sabiex ikollhom is-serhan tal-mohh li l-procedura adoperata

[2] Sottolinear ta' din il-Qorti

minnhom fl-istharrig taghhom tkun wahda konsonanti mad-drittijiet tal-bniedem u r-*rule of law*".

Ikompli jissottometti:

> "… … … is-setgha tal-Ewwel Onorabbli Qorti sabiex tikkunsidra u tittratta t-talba odjerna tirriiulta mill-fatt li taht il-ligi u dettami Kostituzzjonali ta' Malta, il-Kostituzzjoni hija suprema u tipprevalixxi inter alia fuq kull istituzzjoni, korp, entita. ligi, ruling u/jew linja gwida ohra. Huwa konfuz ghalhekk ir-ragunament tal-appellanti meta jghidu li l-Onorabbli Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) "… … … m'ghandhiex gurisdizzjoni dina l-Onorabbli Qorti biex tistharreg il-procedura tal-Kamra u r-rulings tal-iSpeaker in kwantu dawn huma intizi biex jirregolaw dik il-procedura". Umilment jigi rilevat li dak li qieghdin jikkontestaw l-appellanti huwa principju bazilari tal-ligi kostituzzjonali Maltija u bir-rispett, l-appellanti ma gabu l-ebda argument legali u/jew logiku sabiex isostnu l-appell taghhom."

18. Dwar l-argument tal-intimati li t-tielet talba hija l-vera essenza tal-azzjoni u li minghajra ma jkunx hemm aktar interess da parti tal-intimati, ir-rikorrent isostni li dan hu skorrett in kwantu dikjarazzjoni ta' lezjoni kostituzzjonali u/jew konvenzjonali wahedha hija bizzejjed biex tirradika l-interess guridiku sabiex tigi sostnuta l-azzjoni.

19. Jghid li, ghalkemm huwa minnu li z-zewg entitajiet, cioe` il-Parlament u l-Gudikatura huma awtonomi izda mill-banda l-ohra ma johrog minn ebda dispozizzjoni tal-ligi, wisq anqas l-Kostituzzjoni, li dawn igawdu *unfettered powers.* Jishaq li s-salvagwardja tad-dritt ghal smigh xieraq trid issehh mhux biss fil-proceduri kriminali, izda wkoll fil-kuntest akbar ta' stharrig ta' entita` pubblika ghal skopijiet pubblici li jirrigwardja l-istess materja li fuqha r-rikorrent qieghed jirrinfaccja

proceduri kriminali. F'dan ir-rigward jiccita l-kazijiet decizi mill-Qorti Ewropea **Weh v. Austria** [Appl. 38544/97, deciza 8 April 2004] u **Saunders v. Uk** [Appl.19187/91, deciza 17 Dicembru 1996].

20. Rigward is-sottomissjoni tal-intimati li *"hija l-mansjoni tal-Ispeaker kjarament rizervata lilu fl-istess linji gwida, li jiddeciedi jekk ix-xhud ghandux jirrispondi jew le"* ir-rikorrent jghid li huwa car li l-Ispeaker ma jista' qatt joffri l-istess salvagwardji li joffru l-istrutturi procedurali u sostantivi tal-Qorti b'kompetenza kostituzzjonali ghall-harsien tad-drittijiet fundamentali tieghu.

21. Jikkonkludi billi jghid li, filwaqt li huwa jaqbel li l-Kumitat tal-Kontijiet Pubblici ma jistax jitqies bhala qorti jew tribunal, izda "dan ma jfissirx li dak li jsehh f'dan il-Kumitat ma jistax jimpingi fuq id-drittijiet fundamentali [tar-rikorrent]".

<u>Konsiderazzjonijiet tal-Qorti</u>

22. Fil-fehma konsidrata ta' din il-Qorti l-pern tal-kwistjoni li ghandha quddiemha tohrog mill-pretensjoni tal-intimati li l-qrati m'ghandhomx gurisdizzjoni li jissindikaw proceduri parlamentari, senjatament direttivi jew *rulings* tal-Ispeaker kif ukoll proceduri quddiem kumitati appuntati mill-Kamra u dan in bazi ghal dak li jghid l-Artikolu 67 [1] tal-Kostituzzjoni li l-Kamra ghandha s-setgha li tirregola l-procedura taghha. Isostnu li l-Kamra ghandha d-dritt ewlieni u eskluzziv li tirregola hija

nnifisha “minghajr indhil fil-proceduri taghha … … … u l-Ispeaker ma jistax jigi notifikat u ma ghandux jigi notifikat b’atti gudizzjarji”.

23. Fl-ewwel lok din il-Qorti tghid li tikkondividi l-konsiderazzjonijiet maghmula mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawza *Carmel Demicoli*[3] li, ghalkemm il-Kostituzzjoni taghti lill-Parlament id-dritt li dan jirregola l-proceduri tieghu, dan id-dritt mhuwiex wiehed assolut kif qed jippretendu l-intimati meta jiddeskrivu dan id-dritt bhala wiehed “ewlieni u esklussiv” u li ghandu jigi ezercitat “minghajr indhil”. Dan id-dritt huwa moghti lill-Parlament mill-Kostituzzjoni u huwa limitatat mill-istess Kostituzzjoni fis-sens li ghandu jigi ezercitat minghajr hsara ghad-dispozizzjonijiet tal-istess Kostituzzjoni. Fi kliem iehor dan id-dritt ghandu jigi ezercitat fil-parametri tal-Kostituzzjoni. Li dan hu hekk jirrizulta car kristallin minn dak li jghid l-artikolu precitat u senjatament li d-dritt tal-Parlament li jirregola l-procedura tieghu huwa *“Bla hsara [“Subject” fit-test Ingliz] ghad-dispozizzjonijiet ta’ din il-Kostituzzjoni”.* Kif sewwa rilevat mill-ewwel Qorti, din il-klawsola tillimita u tirrestringi dan id-dritt ghall-parametri tal-Kostituzzjoni fis-sens li ma jistax jigi ezercitat bi ksur ta’ dispozizzjonijiet ohra tal-Kostituzzjoni, fosthom dawk li jipprotegu d-drittijiet fondamentali tal-bniedem skolpiti fl-Artikoli 33 sa 45 [maghdudin].

24. Ghalhekk din il-Qorti ma taqbilx mas-sottomissjoni tal-intimati li l-ewwel Qorti “izolat dispozizzjonijiet tal-Kostituzzjoni b’mod li mbaghad

[3] Supra

ma interpretathomx b'mod shih u relatati ma' xulxin". Din il-Qorti tosserva li, filwaqt li l-intimati ma wrewx kif u fejn l-ewwel Qorti ghamlet dan, l-Artikolu 67 [1] innifsu, li fuqu l-intimati jserrhu principalment il-kaz taghhom, b'mod car jirreferi in generali ghad-dispozizzjonijiet l-ohra tal-Kostituzzjoni li jillimitaw id-dritt hemm kontemplat. Il-Kostituzzjoni turi bic-car li dan id-dritt ma jistax jittiehed *in vacuo* izda ghandu jigi interpretat fid-dawl u in konformita` mad-dispozizzjonijiet l-ohra tal-Kostituzzjoni, fosthom, kif fuq gia` spjegat, dawk relatati mad-drittijiet fondamentali tal-bniedem.

25. It-tezi tal-intimati li n-nuqqas ta' gurisdizzjoni tal-qrati kostituzzjonali li jissindikaw id-direttivi tal-Ispeaker hija "necessarja ghas-salvagwardja tad-demokrazija u ghas-salvagwardja tal-awtonomija tal-Kamra fl-esplitar tal-mansjonijiet taghha" ma tregix ghax l-istess Kostituzzjoni, li minnha jemani d-dritt moghti lill-Parlament li jirregola l-proceduri tieghu, tissalvagwardja d-dispozizzjonijiet l-ohra taghha. Tant dan hu minnu li l-Kostituzzjoni bis-sahha tal-Artikolu 46 tat lill-Prim'Awla tal-Qorti Civili gurisdizzjoni originali proprju sabiex tittratta ilmenti dwar ksur ta' xi dritt fondamentali kontemplat fl-Artikoli 33 sa 45 tal-istess Kostituzzjoni.

26. Inoltre, l-argument sollevat mill-intimati li, ghalkemm il-qrati kostituzzjonali ghandhom gurisdizzjoni biex jiddikjaraw ligi hijiex konformi jew le mal-Kostituzzjoni l-istess Qrati ma ghandhomx id-dritt li

jissindikaw il-proceduri parlamentari huwa inapplikabbli fil-kaz in dizamina, stante li f'dan il-kaz dak li qed jigi attakkat mhuwiex l-operat procedurali tal-Kamra li tohrog ligi, izda allegata lezjoni tad-dritt fondamentali tal-bniedem bis-sahha tal-proceduri quddiem il-Kumitat. Ghalhekk din il-Qorti ma tarax kif l-issindikar mill-qrati kostituzzjonali f'qafas ta' ilment ta' vjolazzjoni ta' dritt fondamentali, protett mill-istess Kostituzzjoni, jista' validament jitqies bhala xkiel ghad-demokrazija.

27. Hija flokha l-osservazzjoni maghmula mill-Prim'Awla fil-kaz *Carmel Demicoli:*

> "…huwa l-metodu tad-demokrazija Maltija li jassigura li waqt li s-setghat ta' l-Istat jingranaw u jaqghu go xulxin, ma jindahlux fil-mansjonijiet ta' xulxin iktar milli riedet il-Kostituzzjoni… … … . Il-Kostituzzjoni ma tfittix liema hija l-aqwa fergha tas-setghat tal-Istat; tfittex l-ahjar ingranagg bejn is-setghat tal-Istat biex tintlahaq l-ahjar amministrazzjoni tal-pajjiz"[4].

28. Rigward l-Artikolu 65[5] li jipprojbixxi n-notifika lill-Ispeaker b'atti gudizzjarji civili, din il-Qorti tosserva li l-fatt li l-atti gudizzjarji civili ma jistghux jigu servuti lill-Ispeaker ma jwassalx ghall-konkluzjoni li allura l-qrati m'ghandhomx gurisdizzjoni li jissindikaw l-operat tal-Ispeaker f'qafas kostituzzjonali. Li dan hu hekk johrog mill-konsiderazzjoni li, apparti li l-proceduri odjerni mhumiex ta' natura civili izda huma ta' natura kostituzzjonali, d-dispozizzjonijiet tal-Kostituzzjoni ghandhom jitqiesu bhala *quid unum* u ghalhekk ghandhom jigu interpretati b'mod li

---
[4] Sottolinear ta' din il-Qorti – Vol.LXX.I.pg. 89.

jkunu konformi ma' xuxlin u mhux kontra xulxin. Ghalhekk meta l-Kostituzzjoni taghti lill-Prim'Awla tal-Qorti Civili gurisdizzjoni originali sabiex titratta u tiddeciedi dwar ilmenti kostituzzjonali bazati fuq ksur ta' drittijiet fondamentali tal-bniedem u meta l-istess Kostituzzjoni fl-Artikolu 67[1] espressament tissoggetta d-dritt tal-Parlament ghad-dispozizzjonijiet l-ohra tal-Kostituzzjoni, it-tezi tal-intimati f'dan ir-rigward hija anti-guridika ghax tikkreja sitwazzjoni ta' konflitt bejn id-dispozizzjonijiet tal-Kostituzzjoni, liema konflitt ma jezistix.

29. Rigward il-kawza [591/70] fl-ismijiet **Onor. Dom Mintoff v. Onor. Dr Giorgio Borg Olivier bhala Prim Ministru et** moghtija minn din il-Qorti, diversament komposta, fil-5 ta' Novembru 1970 u li minnha l-intimati siltu bran[5] in sostenn tat-tezi taghhom, din il-Qorti tosserva li f'dak il-kaz il-mertu kien differenti minn dak tal-kaz in dizamina. F'dak il-kaz dak li kien qed jigi investit mill-Qorti kienet il-pregudizzjali dwar il-gurisdizzjoni tal-Qorti li tissindika "l-process legislattiv" u mhux l-issindikar ta' din il-Qorti dwar allegat ksur ta' dispozizzjonijiet tal-Kostituzzjoni. Fil-kawza citata din il-Qorti ghamlitha cara meta osservat li *"Dak li f'din il-kawza hu relevanti u necessarju ghall-konsiderazzjoni, huwa biss il-procedura tal-Kamra ghal dak li jirrigwardja l-<u>process Legislattiv</u>"*. Dan osservatu wara li fil-paragrafu precedenti spjegat hekk:

> "Il-kawza prezenti si tratta ta' impunjazzjoni tal-validita` ta' ligi, konsistenti f'Att tal-Parlament. Kif gia` gie sottolineat fil-bidu ta' din is-

[5] Fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom.

> sentenza, f'din il-kawza m'hemm ebda kwistjoni li tirrigwarda ksur ta' xi dritt jew liberta` fondamentali ta' l-individwu protett mill-Kostituzzjoni – kwistjoni li kienet talvolta tkun tinvolvi konsiderazzjonijiet ohra."

30. Fid-dawl tal-premess il-kaz indikat mill-intimati ma jista' jkun ta' ebda konfort ghat-tezi taghhom, stante li fil-kaz odjern dak li qed jigi trattat huwa l-gurisdizzjoni ta' din il-Qorti li tissindika l-operat tal-Ispeaker dwar allegat ksur ta' dispozizzjoni tal-Kostituzzjoni konsistenti f'allegata lezjoni ta' wiehed mid-drittijiet fondamentali tar-rikorrent.

Ghaldaqstant l-aggravju huwa infondat u qed jigi respint.

Decide

Ghar-ragunijiet premessi tichad l-appell tal-intimati bl-ispejjez a kariku taghhom. Tirrimetti l-atti lill-ewwel Qorti ghall-kontinwazzjoni tas-smigh tal-kawza.

Silvio Camilleri Prim Imhallef	Giannino Caruana Demajo Imhallef	Noel Cuschieri Imhallef

Deputat Registratur
df